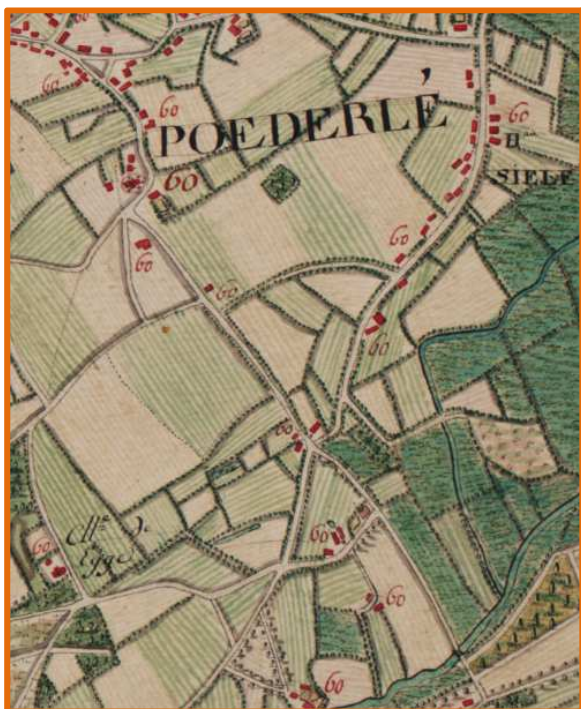




## ARCHEOLOGIENOTA POEDERLEE – MJS FASE II



J. CLAESSEN, B. VAN GENECHTEN, G. VERBEELLEN,  
E. DIRIX, A. SYS, E. AUDENAERT, K. BOUCKAERT  
& E. KEERSMAEKERS

MAART-APRIL 2018

**Titel**

Archeologienota zonder ingreep in de bodem. Poederlee – MJS fase II

**Auteur(s)**

Jan Claesen, Ben Van Genechten, Giel Verbeelen, Evelien Dirix,  
Annelien Sys, Evelien Audenaert, Kevin Bouckaert & Emma Keersmaekers

**Opdrachtgever**

Architectenbureau Wil-Ma bvba

**Projectnummer**

2018A13

**Plaats en datum**

Kortenaken, 3 april 2018

**Reeks en nummer**

ARCHEBO rapport 2017F58

ISSN 2034-5615

© 2018 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

## INHOUD

---

|          |                                                            |           |
|----------|------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1</b> | <b>Inleiding .....</b>                                     | <b>4</b>  |
| 1.1      | <i>Algemeen .....</i>                                      | <i>4</i>  |
| 1.2      | <i>Beschrijving onderzoeksopdracht .....</i>               | <i>4</i>  |
| 1.3      | <i>Doelstellingen .....</i>                                | <i>7</i>  |
| 1.4      | <i>Randvoorwaarden.....</i>                                | <i>7</i>  |
| 1.5      | <i>Onderzoeksvragen .....</i>                              | <i>7</i>  |
| <b>2</b> | <b>Huidige &amp; toekomstige situatie .....</b>            | <b>8</b>  |
| 2.1      | <i>Huidige situatie .....</i>                              | <i>8</i>  |
| 2.2      | <i>Toekomstige situatie .....</i>                          | <i>8</i>  |
| <b>3</b> | <b>Bureauonderzoek .....</b>                               | <b>11</b> |
| 3.1      | <i>Landschappelijke &amp; bodemkundige situering .....</i> | <i>11</i> |
| 3.2      | <i>Archeologische en erfgoedkundige data.....</i>          | <i>16</i> |
| 3.3      | <i>Historiek en cartografische bronnen.....</i>            | <i>17</i> |
| 3.4      | <i>Archeologische verwachting .....</i>                    | <i>23</i> |
| <b>4</b> | <b>Resultaten bureauonderzoek .....</b>                    | <b>24</b> |
| 4.1      | <i>Algemeen .....</i>                                      | <i>24</i> |
| 4.2      | <i>Beantwoording onderzoeksvragen .....</i>                | <i>24</i> |
| 4.3      | <i>Samenvatting / assessment bureauonderzoek .....</i>     | <i>25</i> |
| 4.4      | <i>Programma van maatregelen.....</i>                      | <i>26</i> |
| <b>5</b> | <b>Bibliografie .....</b>                                  | <b>27</b> |
| <b>6</b> | <b>Figurenlijst.....</b>                                   | <b>28</b> |
| <b>7</b> | <b>Plannenlijst.....</b>                                   | <b>29</b> |

# 1 INLEIDING

## 1.1 ALGEMEEN

Bij het aanvragen van een omgevingsvergunning kan het zijn dat het toevoegen van een archeologienota aan de aanvraag verplicht wordt gesteld. De archeologienota wordt geschreven door een erkend archeoloog en bevat de resultaten van een archeologisch vooronderzoek en een advies voor vrijgave of eventueel vervolgonderzoek.

Het toevoegen van een archeologienota aan een omgevingsvergunning is afhankelijk van een aantal criteria:

- De totale oppervlakte van de percelen
- De oppervlakte van de geplande bodemingrepen
- De ruimtelijke bestemming van het terrein
- De ligging van het terrein binnen of buiten een archeologische zone of de site volgens de inventaris



Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen

## 1.2 BESCHRIJVING ONDERZOEKSOPDRACHT

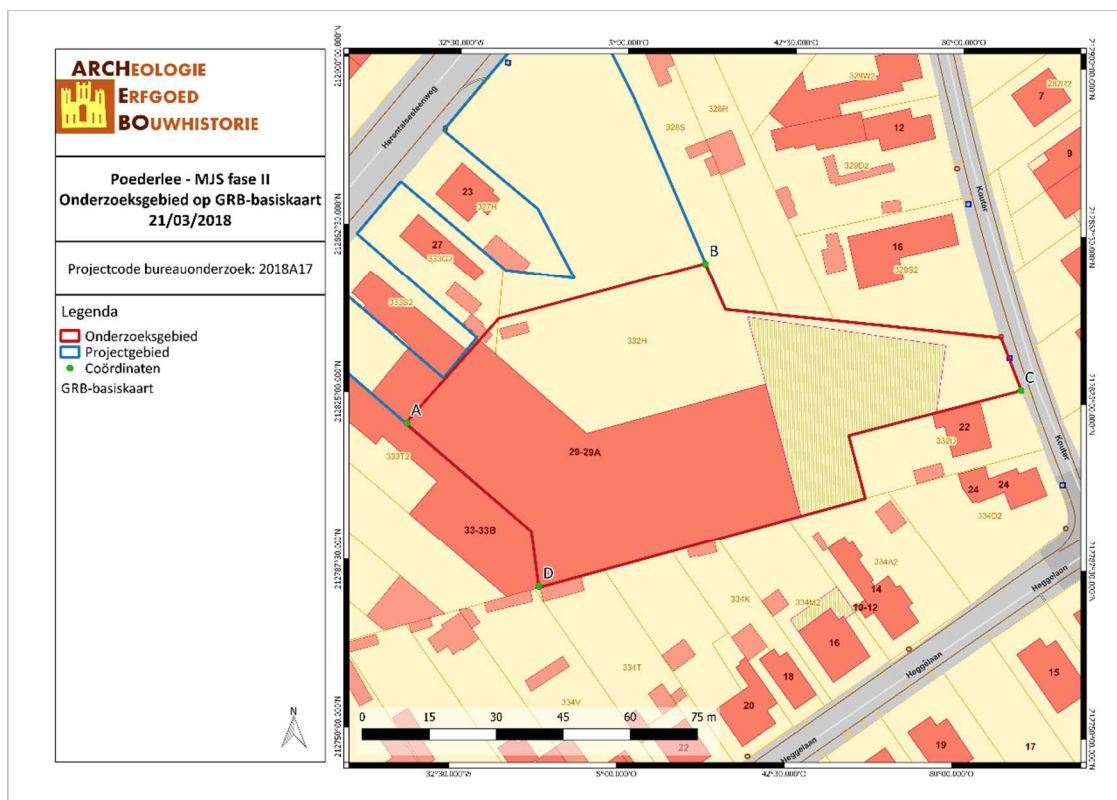
Naar aanleiding van een omgevingsvergunning heeft ARCHEBO bvba in opdracht van Architectenbureau Wil-Ma bvba een archeologienota opgemaakt voor een meerfasenplan voor percelen tussen de Herentalsesteenweg en Kouter in Poederlee. Het zuidelijke deel van het projectgebied wordt in fase II verkaveld worden in 8 loten en voorzien worden van een wegenis, voetpaden en een groene zone. De eerste fase omvat de bouw van 29 appartementen met 12 achtertuinen en een ondergrondse parking. Er worden tevens bovengrondse parkeerplaatsen en een fietsenstalling voorzien. De bestaande gebouwen, vleeswarenbedrijf Cock's en drie huizen, worden gesloopt. De bestaande verharding wordt uitbroken, tevens in fase I.

Aangezien de aanvraag voor een omgevingsvergunning na 1 juni 2016 werd ingediend, is een archeologienota evenwel vereist, zoals vastgelegd in het Onroerenderfgoeddecreet (art. 5.4.1, 5.4.2, 5.4.8 en 5.4.9). Het bureauonderzoek werd uitgevoerd in maart 2018 onder leiding van erkend

archeoloog Jan Claesen. Contactpersoon bij de opdrachtgever, Architectenbureau Wil-Ma bvba, was architect W. Allen Zimmerman. In de onderhavige archeologienota worden de locatie van het terrein en de reeds uitgevoerde werken geanalyseerd. Deze informatie wordt samen met de resultaten van een archeologisch bureauonderzoek bestudeerd.

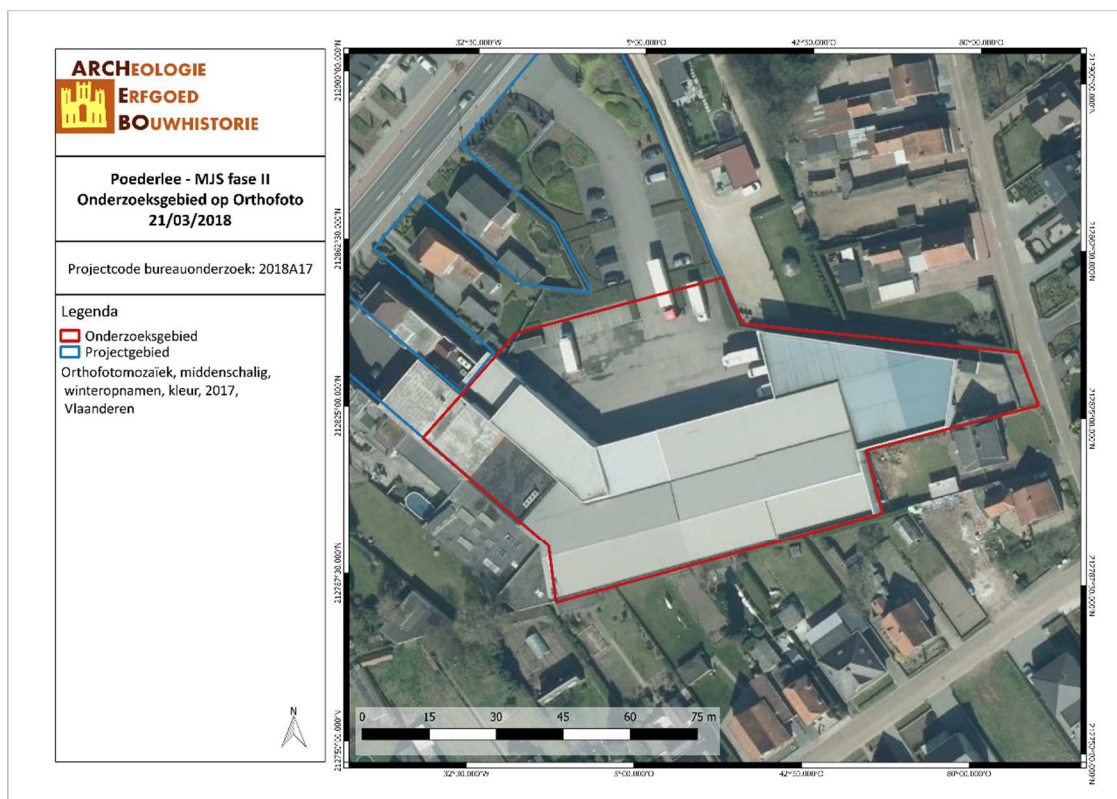
| Administratieve fiche            |                                                                                                                                               |
|----------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Naam site:                       | Poederlee – MJS fase I                                                                                                                        |
| Onderzoek:                       | Archeologienota zonder ingreep in de bodem                                                                                                    |
| Ligging:                         | Antwerpen, Lille, Poederlee,<br>Herentalsesteenweg 23, 27, 29, 31                                                                             |
| Kadaster:                        | Lille, Afdeling 4, sectie B, nrs. 332H en 333G2                                                                                               |
| Coördinaten:                     | A X 182476.820                                                                                                                                |
|                                  | Y 212818.190                                                                                                                                  |
|                                  | B X 182542.930                                                                                                                                |
|                                  | Y 212855.023                                                                                                                                  |
|                                  | C X 182614.034                                                                                                                                |
|                                  | Y 212827.831                                                                                                                                  |
|                                  | D X 182506.963                                                                                                                                |
|                                  | Y 212782.093                                                                                                                                  |
| Opdrachtgever:                   | Architectenbureau Wil-Ma bvba<br>Berglaan 83<br>2230 Herselt                                                                                  |
| Uitvoerder:                      | ARCHEBO bvba<br>Merelnest 5<br>3470 Kortenaken                                                                                                |
| Projectcode bureauonderzoek:     | 2018A17                                                                                                                                       |
| Projectleiding:                  | Jan Claesen                                                                                                                                   |
| Erkenningsnummer projectleiding: | OE/ERK/Archeoloog/2015/00014                                                                                                                  |
| Bewaarplaats archief:            | Architectenbureau Wil-Ma bvba                                                                                                                 |
| Grootte projectgebied            | Ca. 8 544,43 m <sup>2</sup>                                                                                                                   |
| Grootte onderzoeksgebied :       | Ca. 5 416,63m <sup>2</sup>                                                                                                                    |
| Uitvoeringsperiode:              | Van 19 maart tot 3 april 2018                                                                                                                 |
| Reden van de ingreep             | Verkaveling in 8 loten met bouwzone,<br>wegen en groene zone.                                                                                 |
| Wetenschappelijke vraagstelling: | Het doel van deze archeologienota is een<br>archeologische evaluatie van het terrein, de<br>geplande werken en impact op het<br>bodemarchief. |
| Termen Thesauri:                 | Bureauonderzoek, verstoring, orthofoto,...                                                                                                    |

De onderstaande GRB-kadasterkaart en de Orthofoto tonen het onderzoeksgebied op de meest recente stadskarten en luchtfoto's.



POMJ II/18/03/21/1 - Digitale aanmaak

Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018)



POMJ II/18/03/21/2 - Digitale aanmaak

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018)

### 1.3 DOELSTELLINGEN

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het onderzoeksgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Deze archeologienota dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed en nadien bij de aanvraag voor de bouwvergunning gevoegd te worden.

### 1.4 RANDVOORWAARDEN

Deze archeologienota is een onderdeel van een bouwaanvraag in verschillende fasen. Fase II, het onderwerp van deze nota, kan pas uitgevoerd worden na fase I. In deze fase wordt namelijk eerst alle bebouwing gesloopt zoals hieronder beschreven.

Het betreft een uitgesteld onderzoek aangezien de bestaande bebouwing in eerste instantie gesloopt moet worden vooraleer archeologisch onderzoek mogelijk is. De nutsleidingen zijn eveneens nog aanwezig en bevinden zich op een ongekende locatie en houden hierdoor een veiligheidsrisico in. De sloop (werken aan de fundamenteën, onder het maaiveld) van de aanwezige woningen mag enkel uitgevoerd worden onder begeleiding van een erkend archeoloog.

### 1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

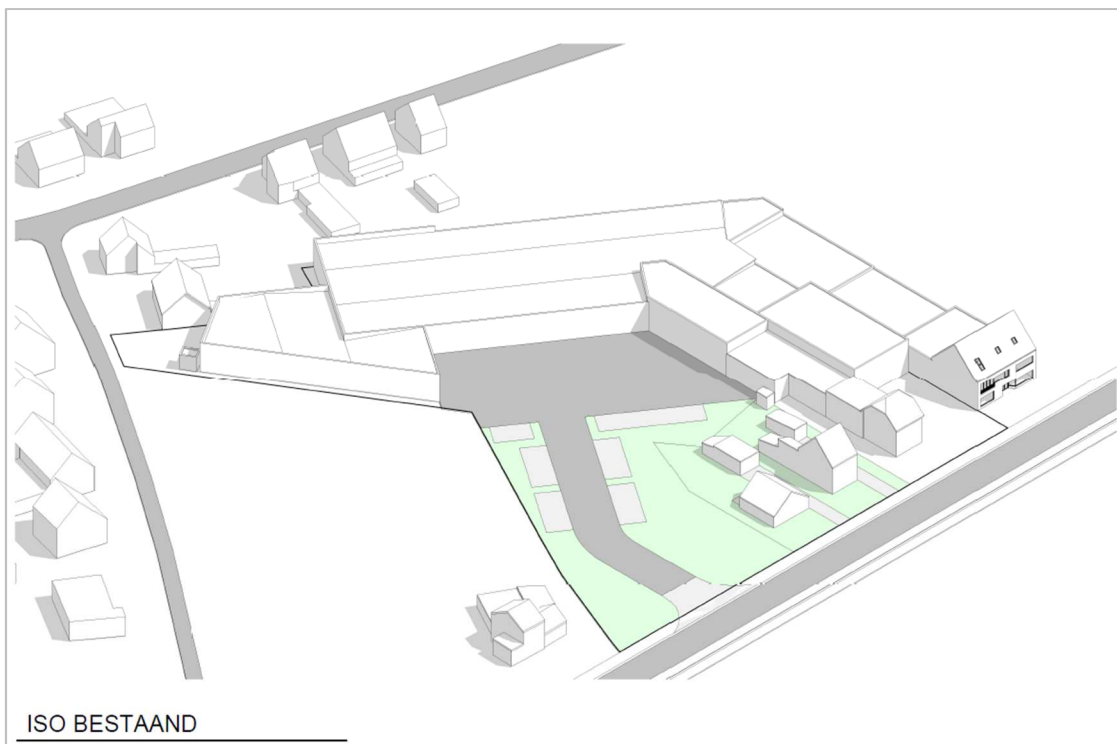
Tijdens het bureauonderzoek dienen op zijn minst onderstaande vragen beantwoord te worden:

1. *Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?*
2. *Welke info is er nog te vinden over voormalige constructies op het terrein?*
3. *Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van historisch kaart- en bronnenmateriaal?*
4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

## 2 HUIDIGE & TOEKOMSTIGE SITUATIE

### 2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied ligt aan de Herentalsesteenweg en Kouter in Poederlee, gelegen in de provincie Antwerpen. Het gebied bevat meerdere kadasterpercelen. Momenteel staan op het projectgebied nog drie woonhuizen en gebouwen van vleeswarenbedrijf Cock's met toegangsweg en parking. De huidige bebouwing is niet onderkelderd.



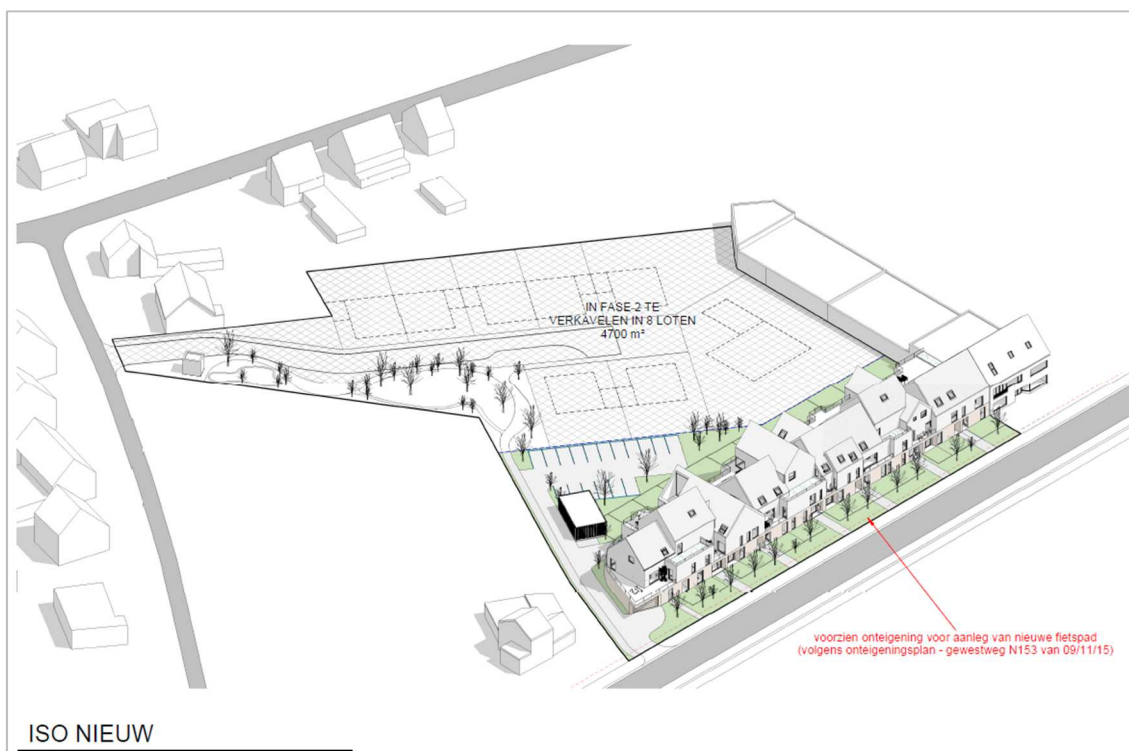
Figuur 4: 3D reconstructie van de bestaande bebouwing, verharding en groene zone. (Architectenbureau Wil-Ma bvba, 2018)

### 2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

De opdrachtgever plant een meerfasenplan voor percelen tussen de Herentalsesteenweg en Kouter in Poederlee. Het zuidelijke deel van het projectgebied wordt in fase II verkaveld worden in 8 loten met bouwzone en voorzien worden van een wegenis, voetpaden en een groene zone. Er zal voor een oppervlakte van 5 416,63m<sup>2</sup> verkaveld en ingericht worden in deze fase.

De eerste fase omvat de bouw van 29 appartementen met 12 achtertuinen en een ondergrondse parking. Er worden tevens bovengrondse parkeerplaatsen en een fietsenstalling voorzien. De bestaande gebouwen, vleeswarenbedrijf Cock's en drie huizen, worden gesloopt. De bestaande verharding wordt uitgebroken, tevens in fase I.





Figuur 5: 3D reconstructie geplande werken (Architectenbureau Wil-Ma bvba, 2018)



Figuur 6: Inplantingsplan (Architectenbureau Wil-Ma bvba, 2018)

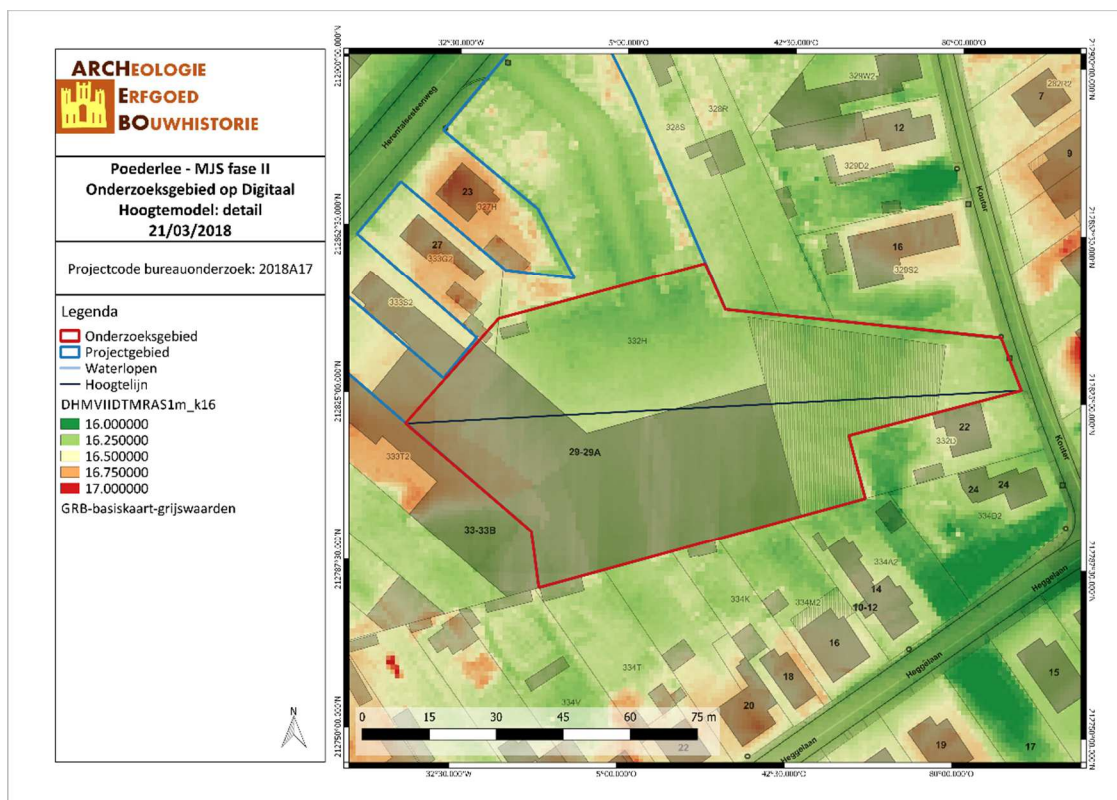


POMJ II/18/03/21/3 - Digitale aanmaak

Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018)

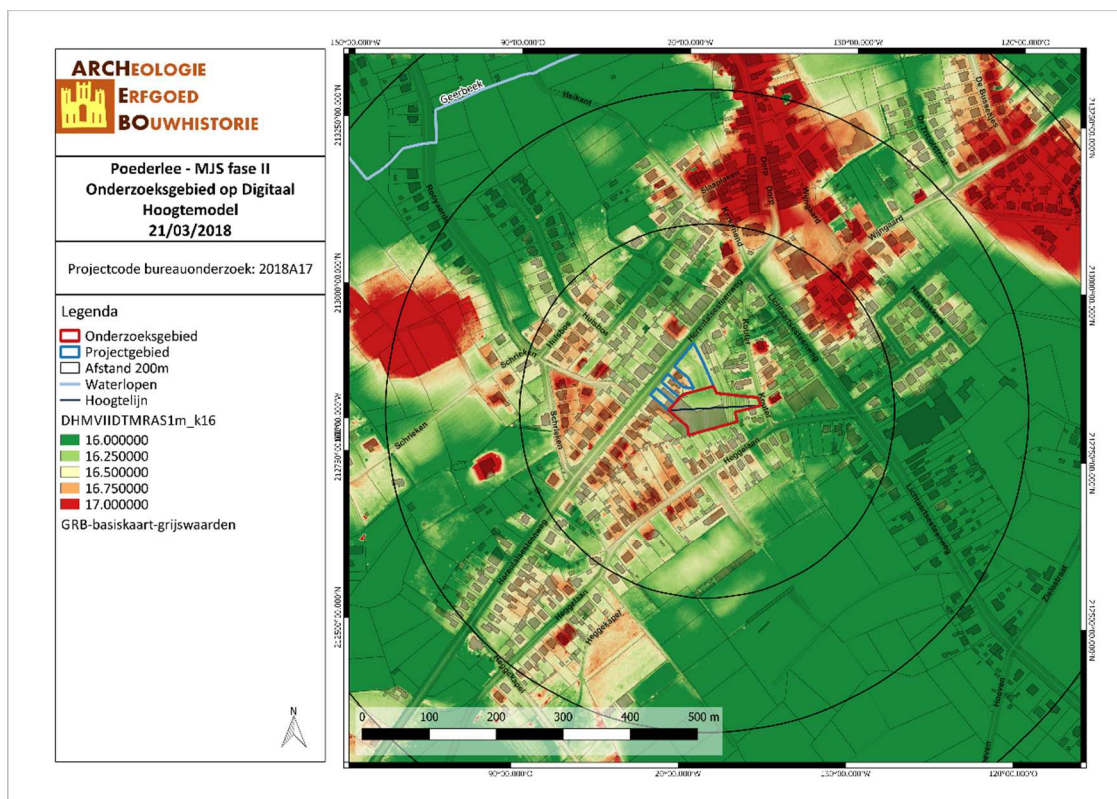






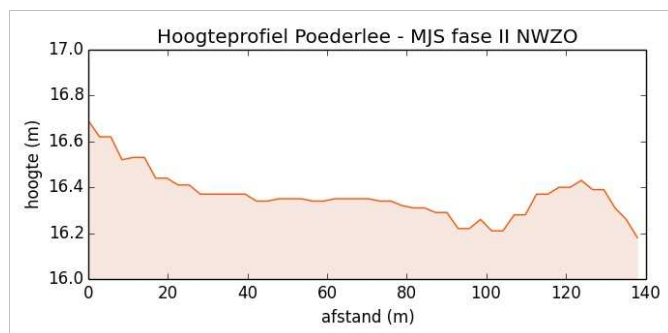
POMJ II/18/03/21/5 - Digitale aanmaak

Figuur 9: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018).



POMJ II/18/03/21/6 - Digitale aanmaak

Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018).

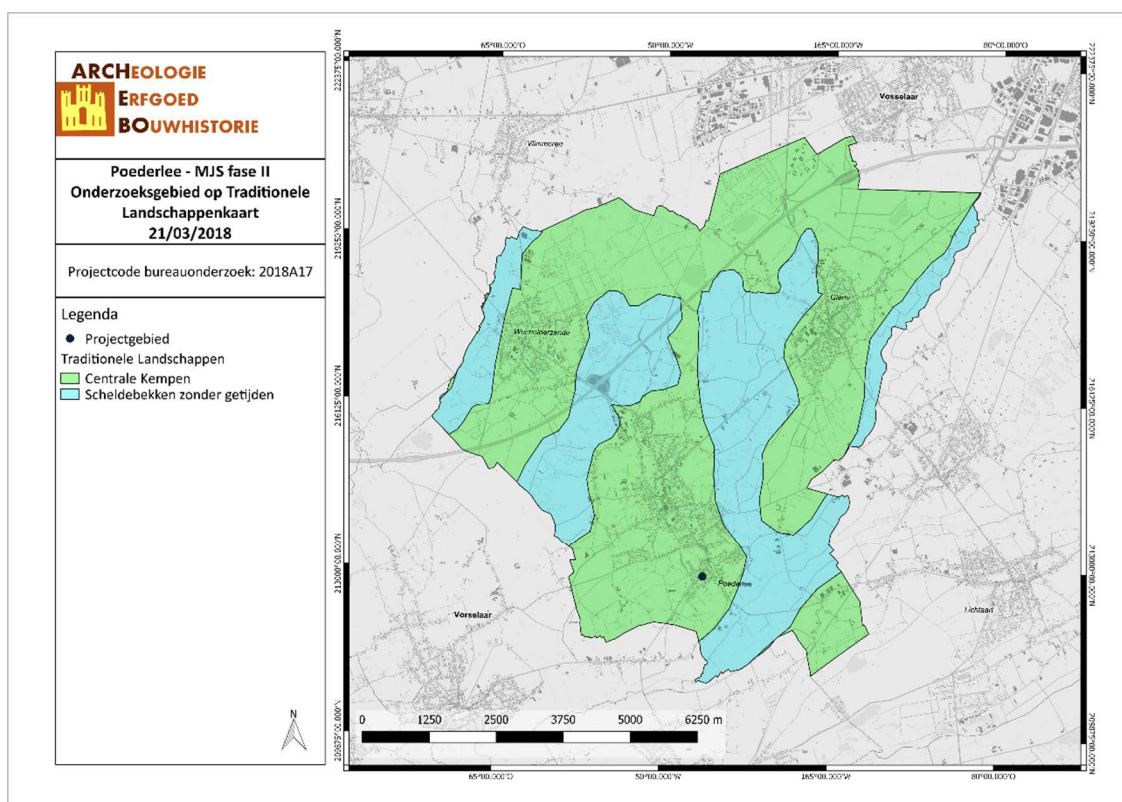


Figuur 11: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NWZO richting (Geopunt, 2018).

### 3.1.2 Geologie & landschap

#### 3.1.2.1 Fysisch geografisch

Het projectgebied is volgens de Traditionele Landschappenkaart gekarteerd als 'Centrale Kempen'. Hieronder vallen de volgende gemeenten: Balen, Geel, Herentals, Kasterlee, Lille, Lommel, Meerhout, Mol, Dessel, Olen, Ranst, Retie, Vorselaar, Westerlo, Zandhoven en Zoersel.



POMJ II/18/03/21/7 - Digitale aanmaak

Figuur 12: Lille aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2018)

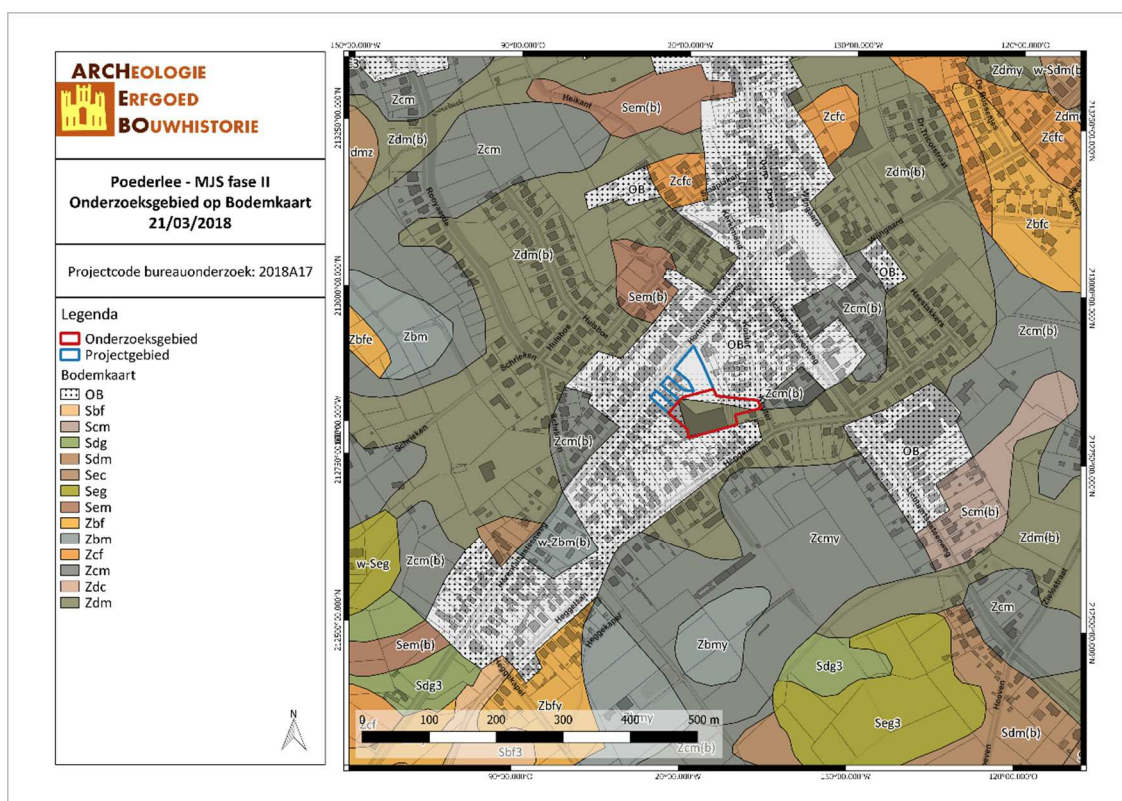
#### 3.1.2.2 Bodem, bodemkundig booronderzoek, erosie & bodemgebruik

Volgens de bodemkaart van Vlaanderen wordt het onderzoeksgebied omschreven als type OB (onder bebouwing) en Zdm(b).

Een Zdm(b) bodem, is een matig natte zandgrond met diepe antropogene humus A horizont en een bruinachtige bovengrond. De humeuze bovengrond is donkergrijs in de bouwvoor en wordt iets lichter in kleur en wat bruiner tot 60 cm. Roestverschijnselen komen voor vanaf ongeveer 50 cm. Onder het plaggendeek wordt meestal een Podzol aangetroffen. Het zijn natte gronden in de winter maar met een



gunstige waterhuishouding in de zomer; slechts bij lange droogteperioden treedt watergebrek op.<sup>1</sup>

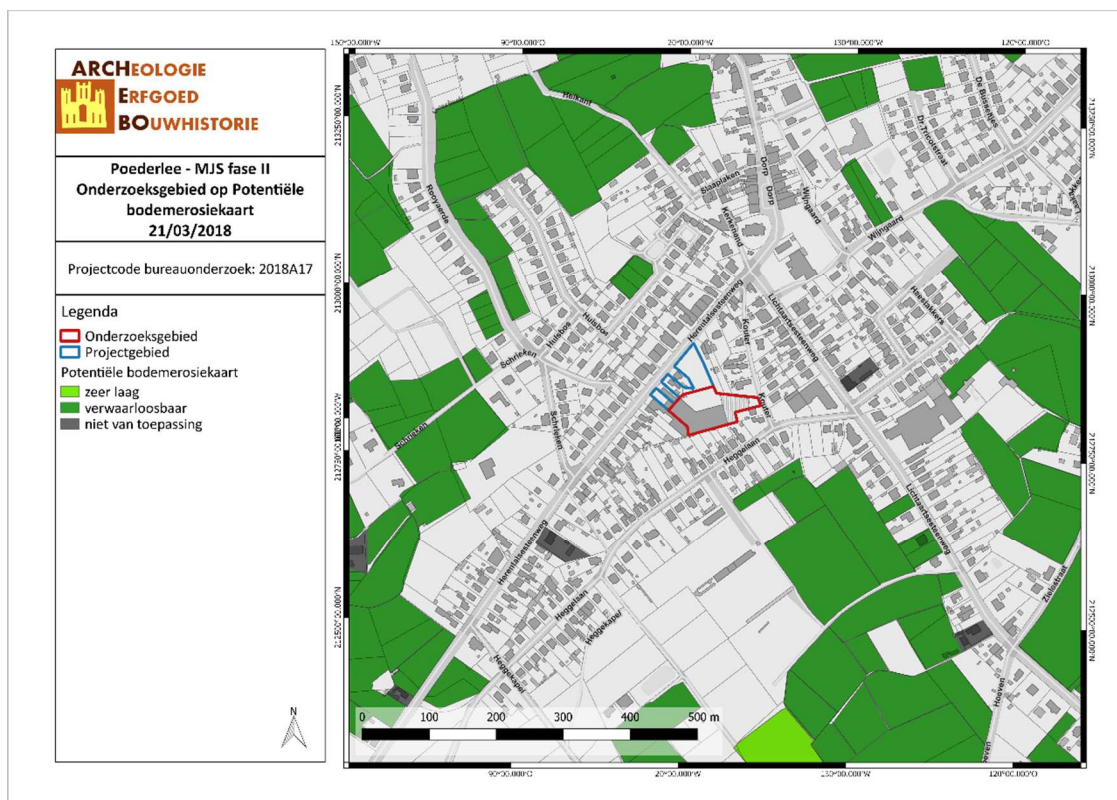


POMJ II/18/03/21/8 - Digitale aanmaak

Figuur 13: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2018).

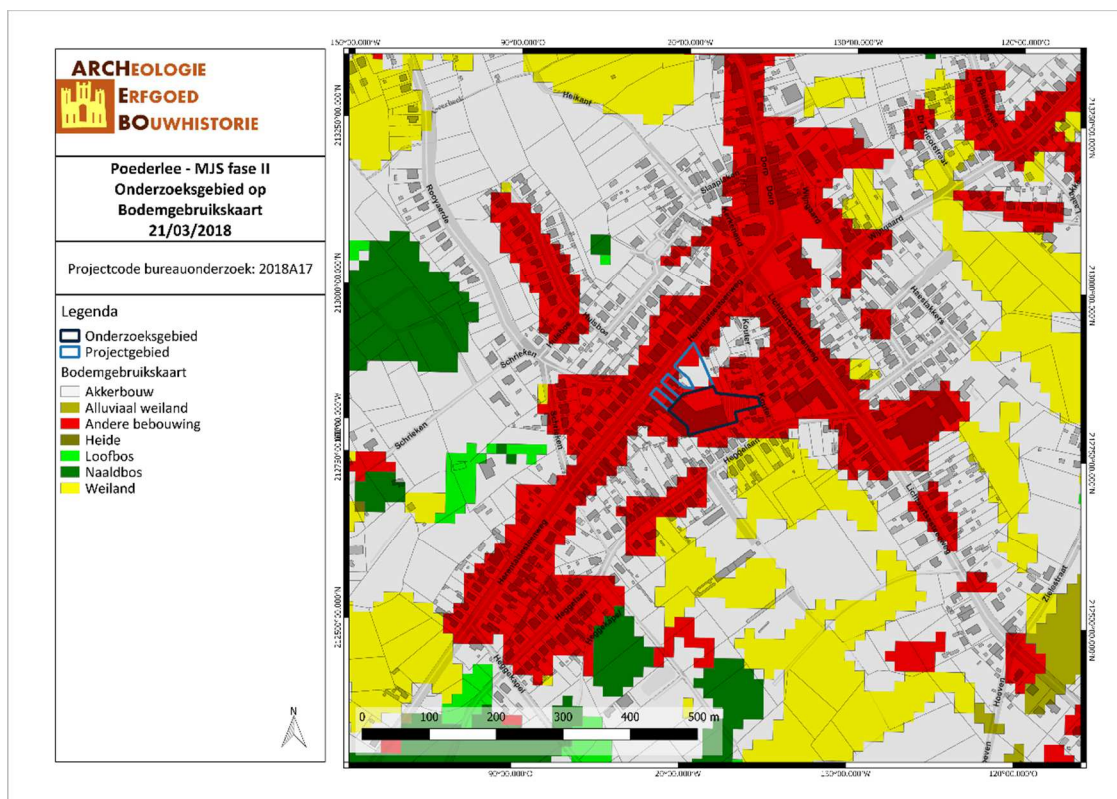
Op de Potentiële bodemerosiekaart is het onderzoeksgebied niet gekarteerd. Volgens de bodemgebruikskaart ligt het onderzoeksgebied voornamelijk binnen andere bebouwing.

<sup>1</sup> E. Van Ranst en C. Sys, *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 000)* (Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000), 97.



POMJ II/18/03/21/9 - Digitale aanmaak

Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2018).



POMJ II/18/03/21/10 - Digitale aanmaak

Figuur 15: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2018).

## 3.2 ARCHEOLOGISCHE EN ERFGOEDKUNDIGE DATA

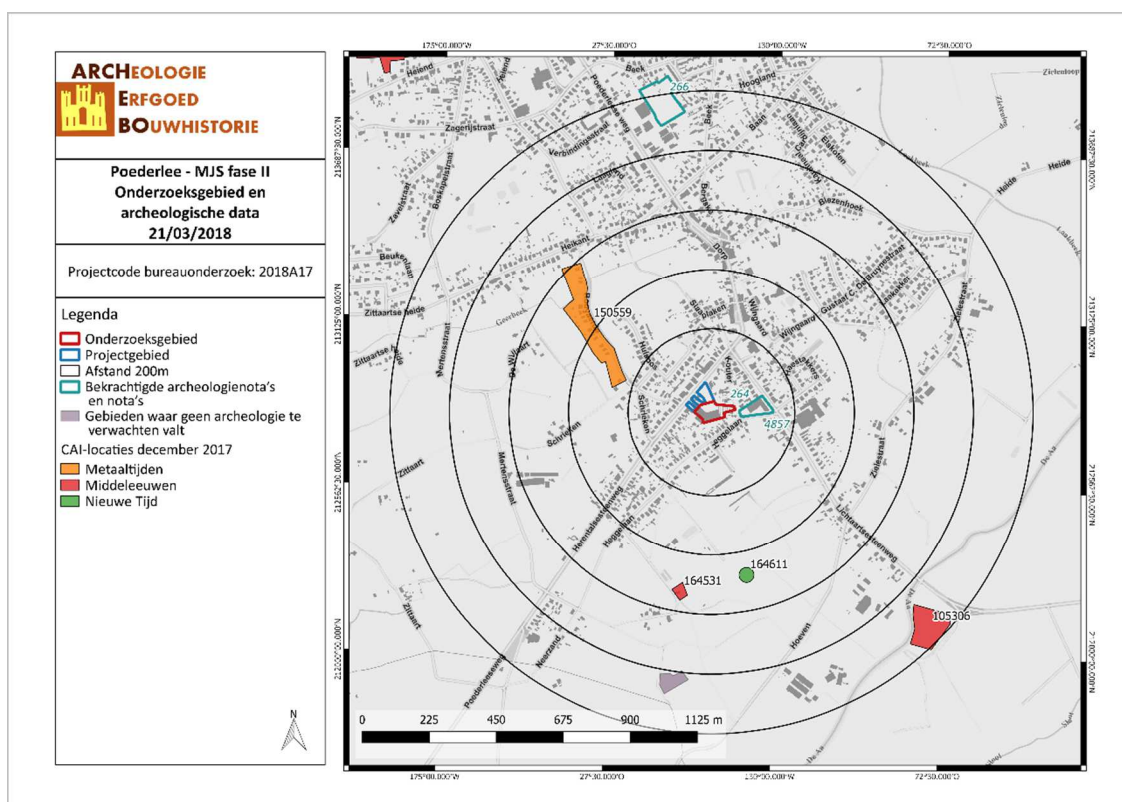
### 3.2.1 Centrale Archeologische Inventaris (CAI)

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe omgeving.

Vanaf 200 m meter in het noordwesten werd een grafstructuur uit de metaaltijd gevonden tijdens een archeologisch vooronderzoek in 2010 (CAI-locatie 150559). Op ca. 500m naar het zuiden ligt de “Heggekapel” of “Kapel van het Eerwaardig Heilig Sacrament. Het is een devotiekapel uit de eerste helft van de 15<sup>e</sup> eeuw, opgericht door de toenmalige heer van Poederlee (CAI-locatie 164531). Hiernaast werd via metaaldetectie een munt gevonden van Maria Theresia, anno 1751 (CAI-locatie 164611). Op ca. 1000 m ligt een Hove met walgrachtsysteem (CAI-locatie 105306). Aan de Lichtaarsesteenweg werd door All-Archeo in 2016 als 2017 een bureaustudie uitgevoerd. De voorgestelde maatregelen werden tot heden nog niet uitgevoerd.<sup>2</sup>

In de ruime omgeving van maximum 1000 meter bevinden zich enkele archeologische waarden. Het betreft onder meer:

| CAI-Locatie | Beschrijving                       | Datering          |
|-------------|------------------------------------|-------------------|
| 164531      | Heggekapel                         | Late Middeleeuwen |
| 105306      | Hove met walgrachtsysteem          | Late Middeleeuwen |
| 150559      | Grafstructuur                      | Metaaltijd        |
| 164611      | Zilveren munt Maria Theresia, 1751 | Nieuwe Tijd       |



POMJ II/18/03/21/11 - Digitale aanmaak

Figuur 16: Kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2018).

<sup>2</sup> Natasja Reyns en Jordi Bruggeman, “Archeologienota Poederlee (Lille) – Lichtaartsesteenweg 28” (Temse: All-Archeo bvba, september 2017).



### 3.3 HISTORIEK EN CARTOGRAFISCHE BRONNEN

#### 3.3.1 Onderzoek historische bronnen

De oudste vermelding van Poederlee is “Pudele” in een oorkonde van 1118. Volgens W. Van den Branden is dit vermoedelijk in de betekenis van “bosje of houtgewas op verhoogde zandgrond nabij een modderige plaats”.<sup>3</sup>

In 1457 gaf hertog Filips van Bourgondië Poederlee in leen aan de familie van Vriesele. In 1653 werd Poederlee verheven tot baronie ten voordele van Philippe-Guillaume van Steenhuys, vanaf 1717 droeg Eugène d’Olmen de titel van baron van Poederlee. In het noordwesten van de gemeente, op de grens met de Lille, ligt een authentieke galgenberg, een natuurlijke heuvel van 26 m, waar in 1576 het laatste vonnis werd voltrokken. In het zuiden, tussen de Aa en Slootbeek, bleef de zogenaamde “Ouden Hofberg” bewaard, een motte van ca 20 m doorsnede, omgeven door een droogstaande gracht en begroeid met eiken. Deze motte was eigendom van de heer van Poederlee en bevond zich ca 300 m ten zuidwesten van het naderhand gebouwde, verdwenen kasteel van Poederlee. Vanaf de jaren 1970 werd hier archeologisch onderzoek gedaan, waarbij verschillende vondsten aan het licht kwamen, zoals een vroegmiddeleeuwse waterput, vaatwerk en muntstukken.<sup>4</sup>

#### 3.3.2 Historische situatie aan de hand van cartografische bronnen

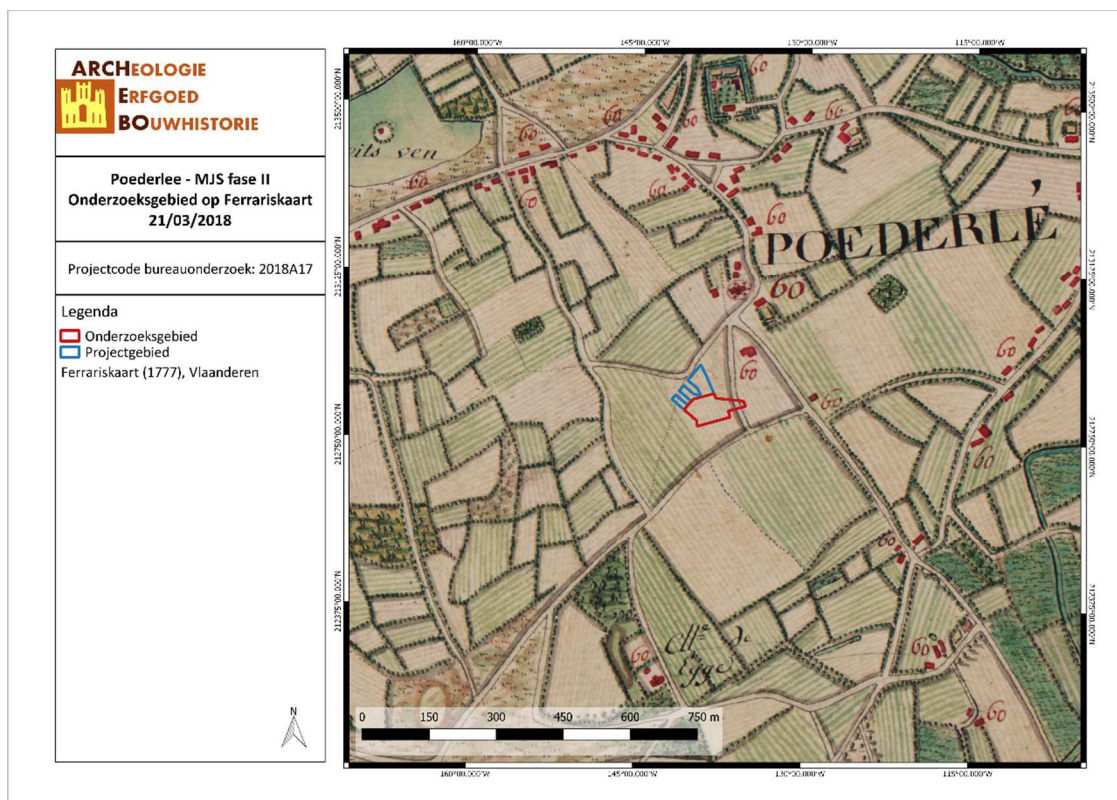
Een belangrijke bron van informatie wordt geleverd door het historisch kaartmateriaal. Dit om na te gaan of er bebouwing is geweest op het terrein in historische tijden, of dat het landgebruik van het perceel is gewijzigd doorheen de tijd. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met het feit dat de eerste bruikbare kaarten pas vanaf de 16<sup>de</sup> eeuw of later voorhanden zijn.

Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op kaarten geen garantie dat er geen bebouwing is geweest. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijkere bouwwerken zoals kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er weinig of geen aandacht voor de burgerlijke architectuur. Pas vanaf de 19<sup>de</sup> eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kaarten. Mogelijk eerder aanwezige middeleeuwse structuren waren misschien reeds verdwenen.

Eerst worden 18<sup>de</sup> -eeuwse bronnen vergeleken: de Villaretk kaart (1745-48) en Ferrariskaart (ca. 1777). De Villaretk kaart is niet beschikbaar voor dit landsdeel. Op de Ferrariskaart valt af te leiden dat het projectgebied op akkerland ligt en onbebouwd is.

<sup>3</sup> Maurits Gysseling, *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226* (Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960), 801.

<sup>4</sup> Agentschap Onroerend Erfgoed, “Poederlee”, Inventaris Onroerend Erfgoed, geraadpleegd 28 maart 2018, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121674>.



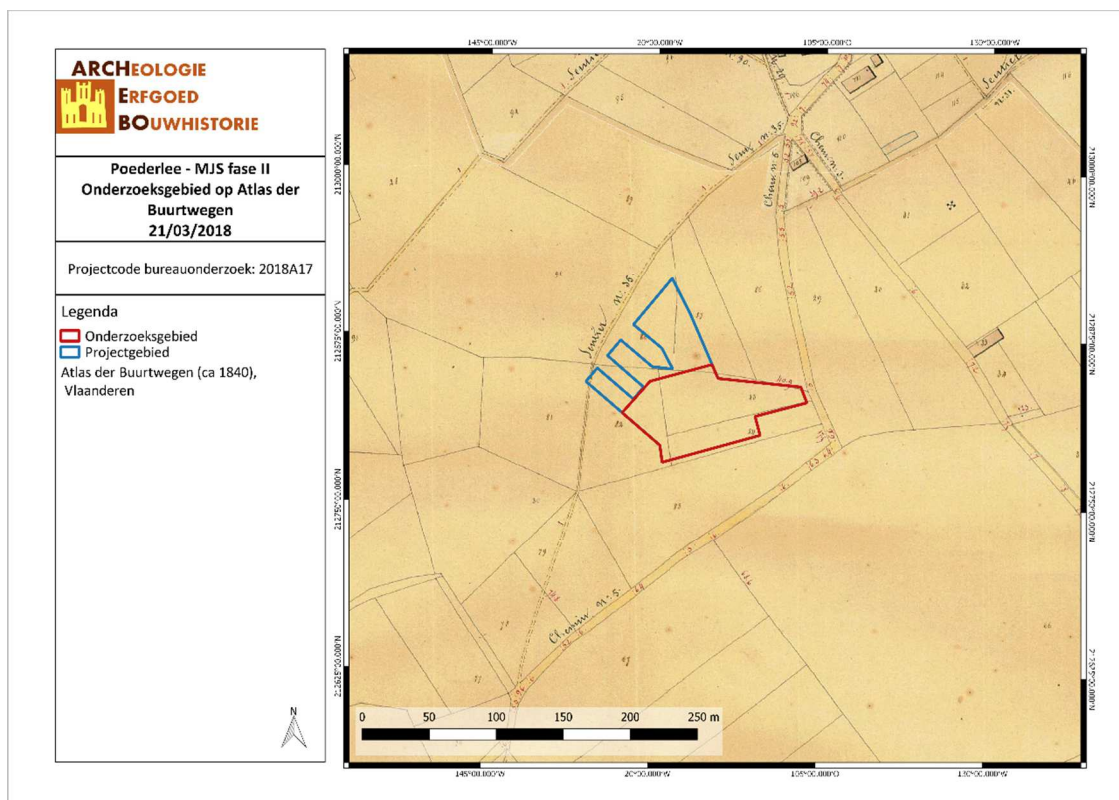
POMJ II/18/03/21/12 - Digitale aanmaak

Figuur 17: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2018).

Vervolgens worden vier cartografische bronnen uit de 19de eeuw vergeleken. De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met uitzondering van een aantal stadskernen.<sup>5</sup> De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778. Met de Popp-kaarten wordt de verzameling van kadasterkaarten bedoeld die in de 19de eeuw uitgegeven werd door de Brugse drukker-uitgever Philippe Chrétien Popp (1805-1879). Een vierde bron is de topografische kaart van 1873.

Op 19de-eeuwse cartografische bronnen is het terrein onbebouwd weergegeven. De Atlas der Buurtwegen toont het onderzoeksgebied verdeelt over verschillende percelen. Waar nu de huidige Herentalsesteenweg loopt, wordt hier een weg aangeduid als "Sentier 35", een voetweg. De Vandermaelenkaart toont het onderzoeksgebied niet specifiek gekarteerd. Er kan dus geen uitspraak gedaan worden over het gebruik van het terrein gedurende deze periode. De Popp-kaart is niet beschikbaar voor dit landsdeel. De topografische kaart van 1873 toont geen significante verandering ten opzichte van de Vandermaelenkaart.

<sup>5</sup> Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2018, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.



POMJ II/18/03/21/13 - Digitale aanmaak

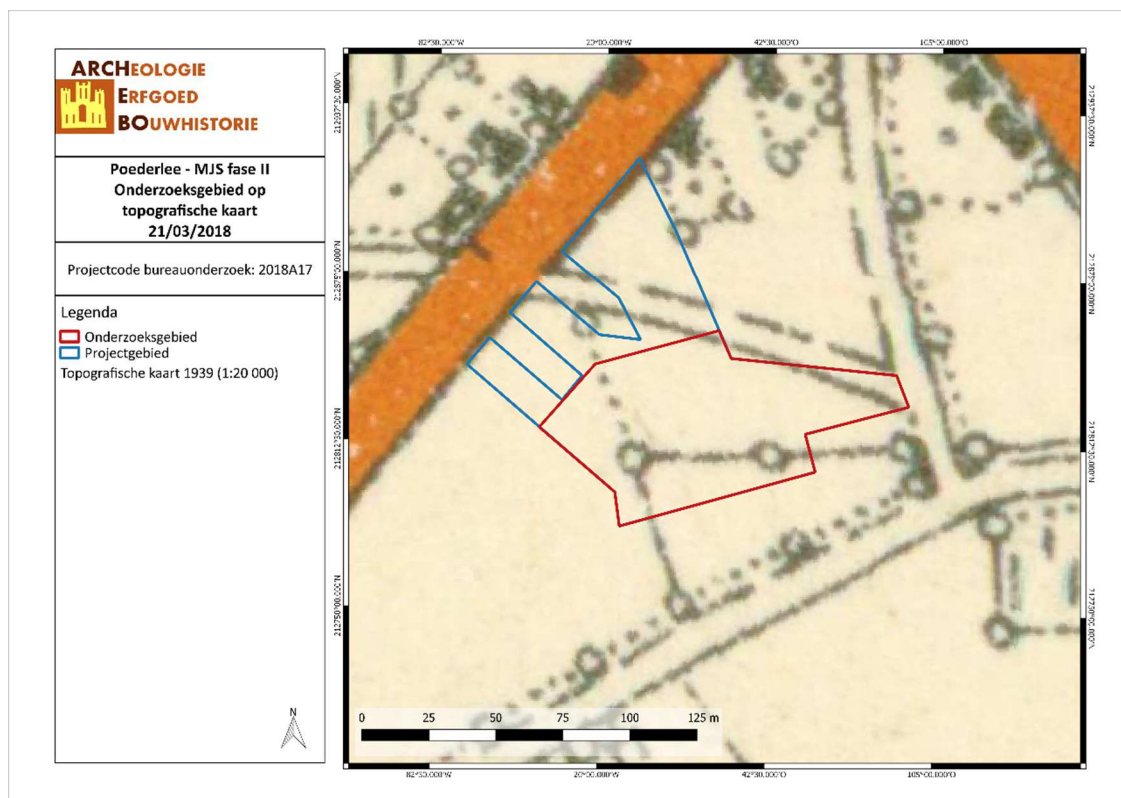
Figuur 18: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2018).



POMJ II/18/03/21/14 - Digitale aanmaak

Figuur 19: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2018).

Vervolgens worden er topografische kaarten en luchtfoto's uit de 20<sup>ste</sup> en 21<sup>ste</sup> eeuw vergeleken. Op de topografische kaart van 1939 is te zien dat er midden door het onderzoeksgebied een weg werd aangelegd, verder bleef het onderzoeksgebied nog onbebouwd. Vanaf de topografische kaart van 1969 is er bebouwing aanwezig, het gaat om 7 gebouwen, voornamelijk in het noordelijke deel. De situatie breidt uit zoals te zien is op de topografische kaart van 1989. Op de orthofoto uit 1979 – 1990 is te zien dat de gebouwen van Vleeswarenbedrijf Cock's verder uitgebreid werden. De laatste aanpassingen op het onderzoeksgebied zijn te zien op de orthofoto van 2000 – 2003 Tussen 1990 en 2003 werd een laatste gebouw geplaatst en een toegangsweg en parking aangelegd.



POMJ II/18/03/21/15 - Digitale aanmaak

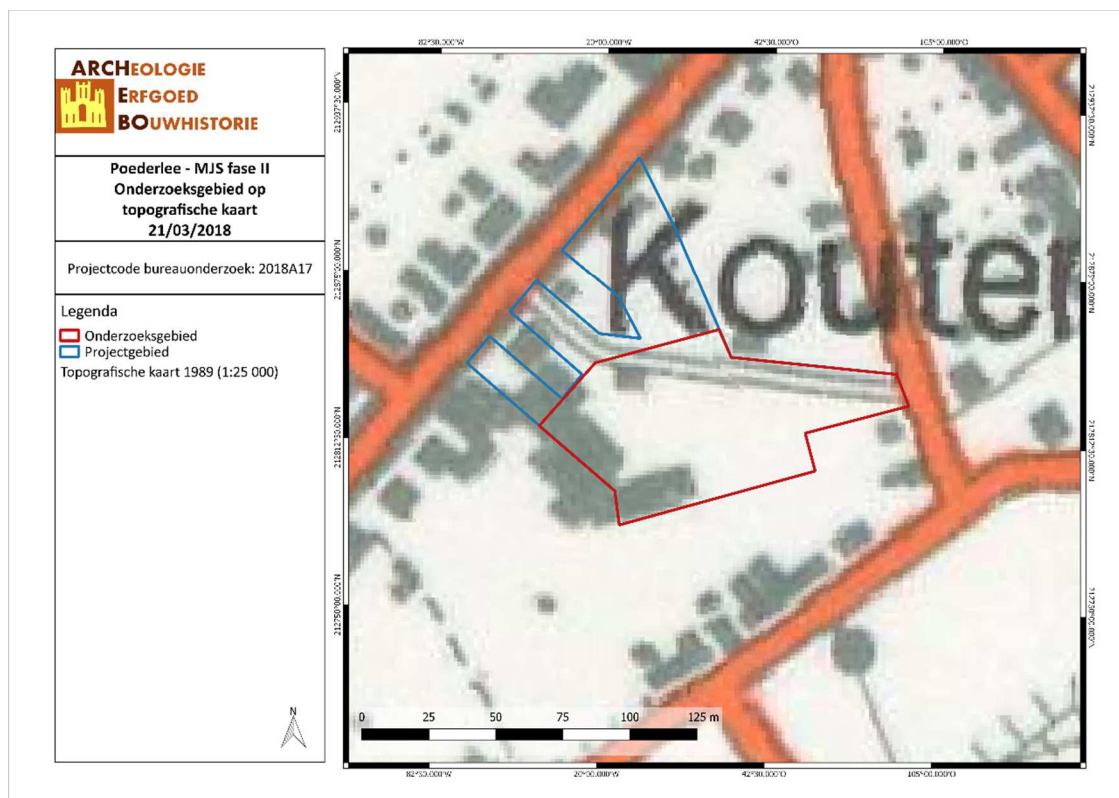
Figuur 20: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2018)





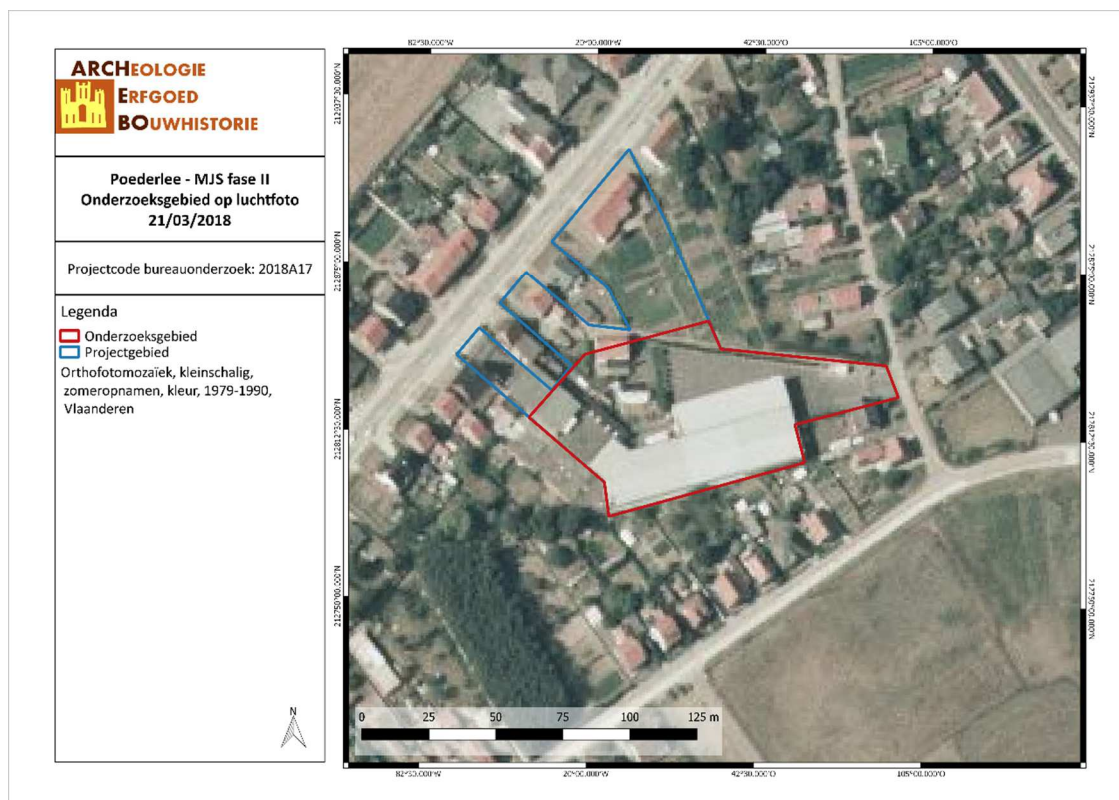
POMJ II/18/03/21/16 - Digitale aanmaak

Figuur 21: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2018)



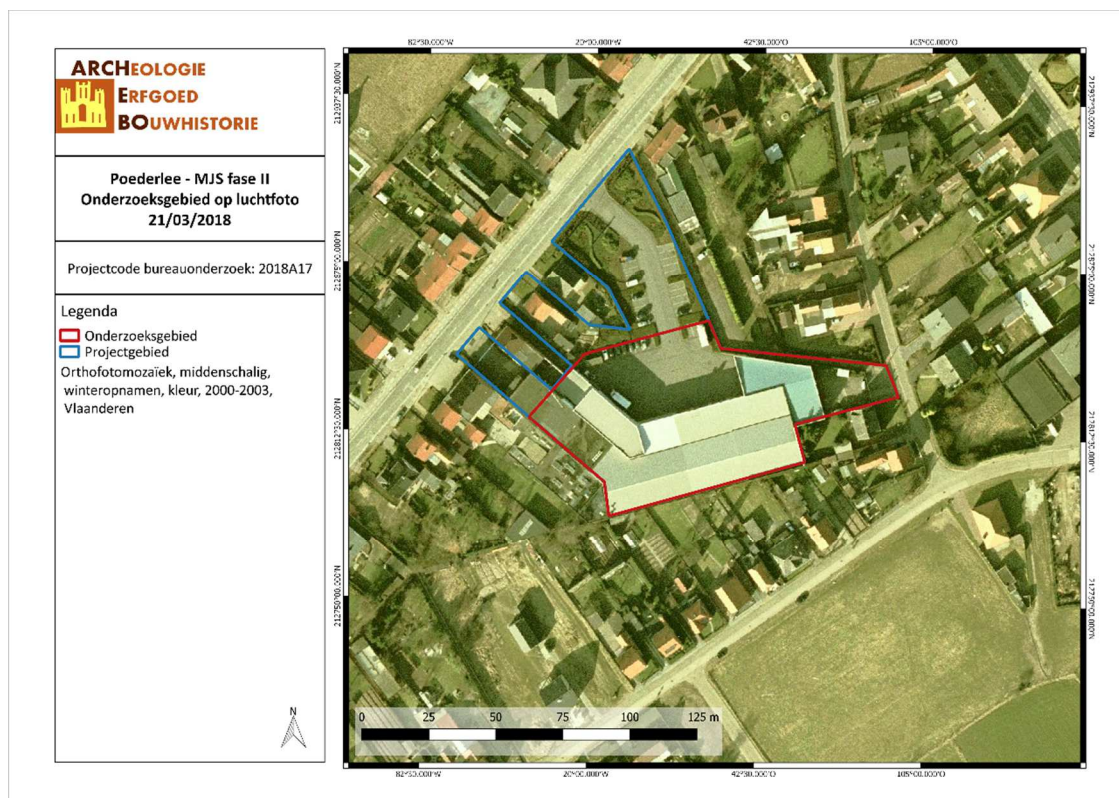
POMJ II/18/03/21/17 - Digitale aanmaak

Figuur 22: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1989 (Geopunt, 2018)



POMJ II/18/03/21/18 - Digitale aanmaak

Figuur 23: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2018)



POMJ II/18/03/21/19 - Digitale aanmaak

Figuur 24: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2018)

### 3.4 ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kon worden achterhaald dat er binnen het projectgebied geen bebouwing aanwezig is geweest vanaf de tweede helft van de 18de eeuw tot de helft van de 20<sup>ste</sup> eeuw. Mogelijk was er reeds vroeger bebouwing aanwezig maar deze bevinding kan niet door historische of cartografische bronnen gestaafd worden. Het projectgebied werd vanaf het einde van de 18<sup>de</sup> eeuw gebruikt als landbouwgrond.

Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe omgeving, vanaf 200 m meter in het noordwesten werd een grafstructuur uit de metaaltijd gevonden tijdens een archeologisch vooronderzoek in 2010 (CAI-locatie 150559). Op ca. 500m naar het zuiden ligt de “Heggekapel” of “Kapel van het Eerwaardig Heilig Sacrament, een devotiekapel uit de eerste helft van de 15<sup>e</sup> eeuw, opgericht door de toenmalige heer van Poederlee (CAI-locatie 164531). Hiernaast werd via metaaldetectie een munt gevonden van Maria Theresia, anno 1751 (CAI-locatie 164611). Op ca. 1000 m ligt een Hoeve met walgrachtsysteem (CAI-locatie 105306).

Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitel gemaakt worden in de te verwachten archeologische sporen en structuren.

## 4 RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het bureauonderzoek samengevat en geanalyseerd. Deze analyse leidt tot een advies voor een eventueel vervolgonderzoek of voor een vrijgave van het terrein. Dit advies dient bekrachtigd te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed.

### 4.1 ALGEMEEN

De opdrachtgever plant een meerfasenplan voor percelen tussen de Herentalsesteenweg en Kouter in Poederlee. Het zuidelijke deel van het projectgebied wordt in fase II verkaveld worden in 8 loten met bouwzone en voorzien worden van een wegenis, voetpaden en een groene zone. Er zal voor een oppervlakte van 5 416,63m<sup>2</sup> verkaveld en ingericht worden in deze fase.

De eerste fase omvat de bouw van 29 appartementen met 12 achtertuinen en een ondergrondse parking. Er worden tevens bovengrondse parkeerplaatsen en een fietsenstalling voorzien. De bestaande gebouwen, vleeswarenbedrijf Cock's en drie huizen, worden gesloopt. De bestaande verharding wordt uitbroken, tevens in fase I.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het onderzoeksgebied verstoord is bij de constructie van woningen en handelsruimtes vanaf de helft van de 20<sup>ste</sup> eeuw. De huidige bebouwing is niet onderkelderd. Er is geen aspect van het perceel dat onbebouwd of onverstoord blijft. *In situ* bewaring van het archeologisch erfgoed is in dit geval enkel een optie afhankelijk van de diepte van de sporen.

### 4.2 BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Het doel van dit bureauonderzoek was een archeologische evaluatie van het terrein. Hierbij kunnen volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

#### 1. Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens?

Historische gegevens werden door middel van bronnenonderzoek en cartografisch onderzoek verworven. Cartografisch onderzoek heeft aangetoond dat er bebouwing aanwezig was binnen het onderzoeksgebied vanaf ongeveer de helft van de 20<sup>ste</sup> eeuw tot nu.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe omgeving, vanaf 200 m meter in het noordwesten werd een grafstructuur uit de metaaltijd gevonden tijdens een archeologisch vooronderzoek in 2010 (CAI-locatie 150559). Op ca. 500m naar het zuiden ligt de "Heggekapel" of "Kapel van het Eerwaardig Heilig Sacrament, een devotiekapel uit de eerste helft van de 15<sup>e</sup> eeuw, opgericht door de toenmalige heer van Poederlee (CAI-locatie 164531). Hiernaast werd via metaaldetectie een munt gevonden van Maria Theresia, anno 1751 (CAI-locatie 164611). Op ca. 1000 m ligt een Hoeve met walgrachtsysteem (CAI-locatie 105306).

#### 2. Welke info valt er te vinden over de voormalige constructies op het terrein?

Aan de hand van de het kaartmateriaal konden we achterhalen dat het onderzoeksgebied onbebouwd bleef tot de helft van de 20<sup>ste</sup> eeuw, in 1939 werd wel al een weg aangelegd op het terrein. Op de orthofoto uit 1979 – 1990 is te zien dat de gebouwen van Vleeswarenbedrijf Cock's verder uitgebreid werden. De laatste aanpassingen op het onderzoeksgebied zijn te zien op de orthofoto van 2000 – 2003, hierbij werd een laatste gebouw geplaatst, een toegangsweg en parking aangelegd.

#### 3. Welke archeologische structuren kunnen ter hoogte van het onderzoeksgebied verwacht worden op basis van een analyse van het historische kaart- en bronnenmateriaal?



Op basis van de historische bronnen en kaarten kan geen uitsluitsel gemaakt worden in de te verwachten structuren.

4. *In welke mate en in welke zones kan er een recente verstoring verwacht worden van archeologisch erfgoed?*

Andere verstoringen in het verleden zijn niet in kaart te brengen. De minste verstoringen kunnen verwacht worden in het tot nu onverstoorde groene zone in de zuidwestelijke hoek van het perceel. Verdere grote verstoringen van het bodemarchief zullen verwacht worden met de gedeeltelijke onderkeldering van het perceel.

De kans op vondsten is op het terrein afhankelijk van de mate van verstoring in het verleden. Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal konden we achterhalen dat er binnen het onderzoeksgebied bebouwing aanwezig was vanaf ca. 1969. Ter hoogte van de bestaande bebouwing, is er plaatselijk verstoring van de bodem en het bodemarchief te verwachten

#### 4.3 SAMENVATTING / ASSESSMENT BUREAUONDERZOEK

In deze samenvatting wordt een kort overzicht gegeven van de werkwijze van het bureauonderzoek en de belangrijkste conclusies. Bovendien wordt een afweging gemaakt van de noodzaak voor verder vooronderzoek voor de locatie.

##### 4.3.1 Samenvatting voor een gespecialiseerd publiek

De opdrachtgever plant een meelfasenplan op de percelen aan de Herentalsesteenweg en Kouter te Poederlee. Het zuidelijke deel van het projectgebied wordt in fase II verkaveld worden in 8 loten met bouwzone en voorzien worden van een wegenis, voetpaden en een groene zone. Er zal voor een oppervlakte van 5 416,63m<sup>2</sup> verkaveld en ingericht worden in deze fase. De eerste fase omvat de bouw van 29 appartementen met 12 achtertuinen en een ondergrondse parking. Er worden tevens bovengrondse parkeerplaatsen en een fietsenstalling voorzien. De bestaande gebouwen, vleeswarenbedrijf Cock's en drie huizen, worden gesloopt. De bestaande verharding wordt uitgebroken, tevens in fase I.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden. De Centrale Archeologische inventaris toont wel verschillende vondsten in de directe omgeving, vanaf 200 m meter in het noordwesten werd een grafstructuur uit de metaaltijd gevonden tijdens een archeologisch vooronderzoek in 2010 (CAI-locatie 150559). Op ca. 500m naar het zuiden ligt de "Heggekapel" of "Kapel van het Eerwaardig Heilig Sacrament, een devotiekapel uit de eerste helft van de 15<sup>e</sup> eeuw, opgericht door de toenmalige heer van Poederlee (CAI-locatie 164531). Hiernaast werd via metaaldetectie een munt gevonden van Maria Theresia, anno 1751 (CAI-locatie 164611). Op ca. 1000 m ligt een Hoeve met walgrachtsysteem (CAI-locatie 105306).

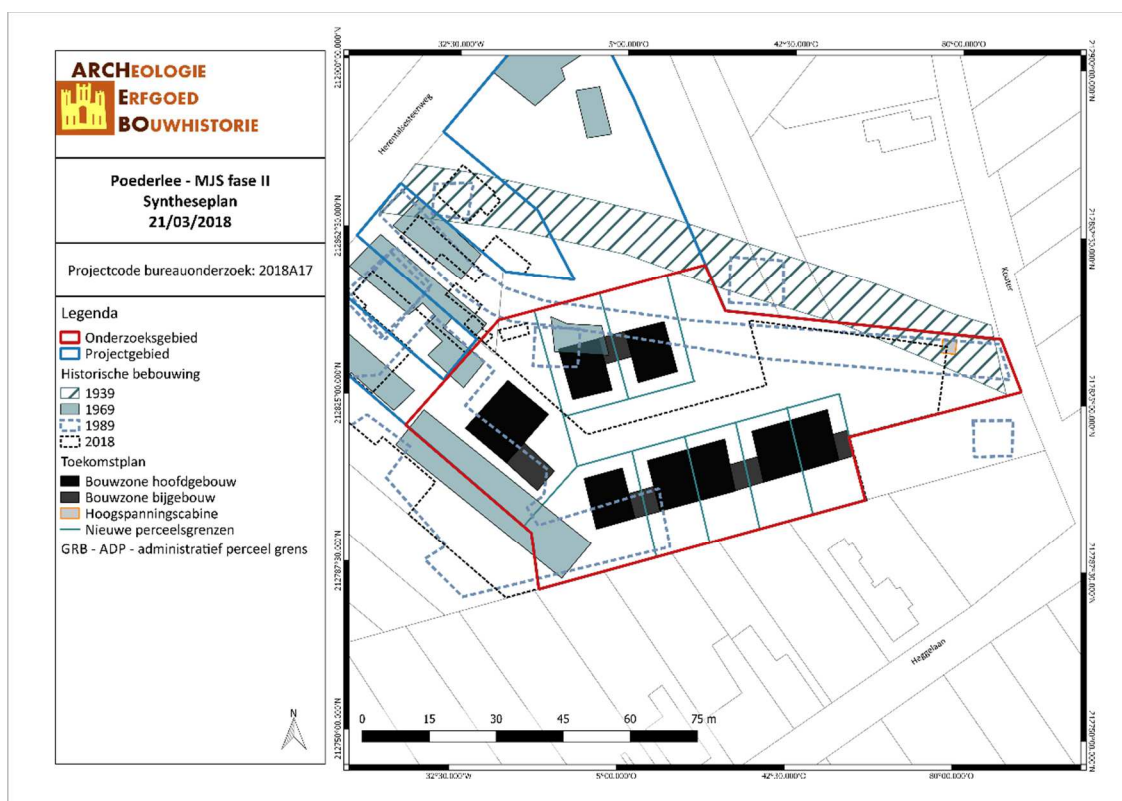
Aan de hand van de het kaartmateriaal konden we achterhalen dat het projectgebied onbebouwd bleef de helft van de 20<sup>ste</sup> eeuw, al liep er in het begin van dezelfde eeuw kortstondig een wegenis over het terrein. De laatste aanpassingen op het projectgebied, een laatste gebouw, een toegangsweg en parking, werden uitgevoerd tussen 1990 en 2003. Op de bodemkaart wordt het terrein gekarteerd als bebouwde zone. Het zuiden van het projectgebied, komt nog het natuurlijke bodemtype serie Zdm(b) voor. Dit is een matig natte zandgrond met diepe antropogene humus A horizont en een bruinachtige bovengrond.

#### 4.3.2 Samenvatting voor een niet-gespecialiseerd publiek

Op het terrein zal door de opdrachtgever, Architectenbureau Wil-Ma bvba, in meerdere fasen de percelen ontwikkeld worden. In fase II staat de verkaveling in 8 loten centraal.

In de ruime omgeving van het plangebied bevinden zich enkele archeologische waarden uit de Metaaltijden (grafstructuur), Late Middeleeuwen (kapel en hoeve met walgracht) en Nieuwe Tijd (munt). Aan de hand van de kaartmateriaal konden we achterhalen dat het projectgebied ongeroerd bleef tot het begin van de 20<sup>ste</sup> eeuw.

Onderstaand syntheseplan toont een vergelijking tussen de geplande werken en de historische bebouwing, die zich concentreert in de 20<sup>ste</sup> eeuw.



POMJ II/18/03/21/20 - Digitale aanmaak

*Figuur 25: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2018).*

#### 4.4 PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat de geplande werken het archeologisch bodemarchief zullen verstoren. Dit wordt kort besproken in het 'Programma van maatregelen'.

## 5 BIBLIOGRAFIE

### Bronnen

Gysseling, Maurits. *Toponymisch woordenboek van België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland vóór 1226*. Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960.

Reyns, Natasja, en Jordi Bruggeman. "Archeologienota Poederlee (Lille) – Lichtaartsesteenweg 28". Temse: All-Archeo bvba, september 2017.

Van Ranst, E., en C. Sys. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart (Schaal 1:20 000)*. Gent: Laboratorium voor Bodemkunde, 2000.

### Online bronnen

Agentschap Onroerend Erfgoed. "Poederlee". Inventaris Onroerend Erfgoed. Geraadpleegd 28 maart 2018. <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/121674>.

## 6 FIGURENLIJST

|                                                                                                                               |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Figuur 1: Criteria bij omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.....                                            | 4  |
| Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2018).....                   | 6  |
| Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied op Orthofoto (Geopunt, 2018).....                                                | 6  |
| Figuur 4: 3D reconstructie van de bestaande bebouwing, verharding en groene zone. (Architectenbureau Wil-Ma bvba, 2018) ..... | 8  |
| Figuur 5: 3D reconstructie geplande werken (Architectenbureau Wil-Ma bvba, 2018) .....                                        | 9  |
| Figuur 6: Inplantingsplan (Architectenbureau Wil-Ma bvba, 2018) .....                                                         | 9  |
| Figuur 7: Situering van het onderzoeksgebied op Toekomstplan (ARCHEBO bvba, 2018) .....                                       | 10 |
| Figuur 8: Topografische kaart met situering van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2018).....                                     | 11 |
| Figuur 9: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018). .....                               | 12 |
| Figuur 10: Situering van het onderzoeksgebied op het Digitaal Hoogtemodel (Geopunt, 2018). .....                              | 12 |
| Figuur 11: Hoogteprofiel doorheen het plangebied in NWZO richting (Geopunt, 2018).....                                        | 13 |
| Figuur 12: Lille aangegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Geopunt, 2018) .....                                        | 13 |
| Figuur 13: Situering van het onderzoeksgebied op de bodemkaart Vlaanderen (DOV, 2018). .....                                  | 14 |
| Figuur 14: Situering van het onderzoeksgebied op de potentiële bodemerosiekaart (Geopunt, 2018). ..                           | 15 |
| Figuur 15: Bodemgebruik in de omgeving van het plangebied volgens de bodemgebruikskaart (Geopunt, 2018).....                  | 15 |
| Figuur 16: Kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en de vondstlocaties uit de CAI (CAI, 2018). .....                   | 16 |
| Figuur 17: Detail uit de Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2018).....                           | 18 |
| Figuur 18: Situering van het onderzoeksgebied op de Atlas der Buurtwegen (Geopunt, 2018).....                                 | 19 |
| Figuur 19: Situering van het onderzoeksgebied op de kaart van Vandermaelen (Geopunt, 2018). .....                             | 19 |
| Figuur 20: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1939 (Cartesius, 2018)..                          | 20 |
| Figuur 21: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1969 (Cartesius, 2018)..                          | 21 |
| Figuur 22: Situering van het onderzoeksgebied op de Topografische kaart van 1989 (Geopunt, 2018) ..                           | 21 |
| Figuur 23: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 1979-1990 (Geopunt, 2018).....                              | 22 |
| Figuur 24: Situering van het onderzoeksgebied op de Orthofoto van 2000-2003 (Geopunt, 2018).....                              | 22 |
| Figuur 25: Syntheseplan met aanduiding van de geplande werken (ARCHEBO bvba, 2018).....                                       | 26 |



## 7 PLANNENLIJST

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| POMJ II/18/03/21/1 - Digitale aanmaak ..... | 6  |
| POMJ II/18/03/21/2 - Digitale aanmaak ..... | 6  |
| POMJ II/18/03/21/3 - Digitale aanmaak ..... | 10 |
| POMJ II/18/03/21/4 - Digitale aanmaak ..... | 11 |
| POMJ II/18/03/21/5 - Digitale aanmaak ..... | 12 |
| POMJ II/18/03/21/6 - Digitale aanmaak ..... | 12 |
| POMJ II/18/03/21/7 - Digitale aanmaak ..... | 13 |
| POMJ II/18/03/21/8 - Digitale aanmaak ..... | 14 |
| POMJ II/18/03/21/9 - Digitale aanmaak ..... | 15 |
| POMJ II/18/03/21/10 - Digitale aanmaak..... | 15 |
| POMJ II/18/03/21/11 - Digitale aanmaak..... | 16 |
| POMJ II/18/03/21/12 - Digitale aanmaak..... | 18 |
| POMJ II/18/03/21/13 - Digitale aanmaak..... | 19 |
| POMJ II/18/03/21/14 - Digitale aanmaak..... | 19 |
| POMJ II/18/03/21/15 - Digitale aanmaak..... | 20 |
| POMJ II/18/03/21/16 - Digitale aanmaak..... | 21 |
| POMJ II/18/03/21/17 - Digitale aanmaak..... | 21 |
| POMJ II/18/03/21/18 - Digitale aanmaak..... | 22 |
| POMJ II/18/03/21/19 - Digitale aanmaak..... | 22 |
| POMJ II/18/03/21/20 - Digitale aanmaak..... | 26 |